Bijlage 1 - Toelichting op de besluitvorming

Het kabinet zet een extra stap om het 55% doel weer binnen bereik te krijgen. Om dat voor elkaar te krijgen, kiest het kabinet voor maatregelen die logisch aansluiten bij een (bredere) beweging die al in gang gezet is en die ook ná 2030 door moet gaan. In deze bijlage wordt de besluitvorming over klimaat- en energiemaatregelen toegelicht: hoe het kabinet is omgegaan met adviezen van diverse stakeholders en maatschappelijk organisaties, wat de uitkomsten zijn van verschillende onderzoeken en hoe het kabinet stuurt op energiebesparing.

Betrokkenheid maatschappelijke organisaties

De afgelopen maanden hebben diverse partijen uit de samenleving advies gegeven aan het kabinet gericht op de klimaat- en energiebesluitvorming. Zo hebben de Uitvoeringsoverleggen voor de verschillende klimaatsectoren aan de verantwoordelijk sectorbewindspersonen aandachtspunten en suggesties voor maatregelen meegegeven en zijn de afgelopen weken gesprekken gevoerd met diverse brancheverenigingen en marktpartijen. Het kabinet vindt deze inbreng zeer waardevol omdat deze partijen nauw betrokken zijn bij de uitvoering van bestaande beleidsmaatregelen en scherp in beeld hebben waar de uitvoering op dit moment kan worden versneld of verbeterd.

Ook de Maatschappelijke Alliantie en de Jonge Klimaatbeweging hebben voorstellen aangedragen gericht op het versnellen van de klimaat- en energietransitie. Deze partijen benadrukken het belang van continuïteit in het beleid en de uitvoering van het klimaatbeleid voor burgers, maatschappelijke instellingen en ondernemers in Nederland. Ook bepleit het Nationaal Klimaatplatform, in een brief aangeboden aan de minister van Financiën[1], om in de budgettaire en fiscale besluitvorming zoals met deze voorjaarsnota rekening te houden met houdbare overheidsfinanciën en mee te wegen dat de transitie zowel een langjarig investeringsproject als een optelsom van eenmalige investeringen is. Voortvarend klimaatbeleid kan financiële risico's voor de begroting beperken. Het kabinet waardeert de betrokkenheid van deze partijen zeer en heeft hun voorstellen meegewogen bij de besluitvorming dit voorjaar. De maatregelen die het kabinet treft volgen dan ook veelal dezelfde strekking als de voorstellen van deze partijen.

Met partijen betrokken bij het Jongerenakkoord is overleg geweest over het onlangs verschenen Jongerenakkoord waarin diverse maatregelen worden voorgesteld voor extra CO_2-reductie. Naar aanleiding hiervan is afgesproken dat er structureel nadere inhoudelijke afstemming zal plaats vinden tussen het ministerie van KGG en jongeren om hun ideeën zo structureel mee te kunnen nemen bij de totstandkoming van beleid.

Uitkomsten inhoudelijke onderzoeken

Het kabinet heeft gedurende het proces verschillende (onafhankelijke) experts geraadpleegd en de adviezen bij de besluitvorming betrokken:

- PBL en TNO hebben beide gereflecteerd op (een deel van) de maatregelen die zijn ingediend bij het Klimaatfonds. PBL kan de Klimaatfondsbeoordeling grotendeels volgen maar is kritisch op de geschatte CO_2-reductie-effecten van subsidies. PBL adviseert enkele maatregelen die prioritair zijn voor het energiesysteem, zoals gebiedsinvesteringen voor het hoogspanningsnet. TNO is vanuit rechtvaardigheidsperspectief kritisch op de subsidies waarvan vooral de industrie en mensen met een relatief hoog inkomen profiteren. TNO biedt aanvullende aanknopingspunten voor wijzigingen om huishoudens met lagere inkomens meer te ondersteunen. Waar nodig is de beoordeling van de maatregelen op deze aanbevelingen aangepast. Deze worden in het ontwerp-Meerjarenprogramma toegelicht.
- Het onderzoeksbureau Populytics heeft bij burgers perspectieven op verschillende klimaat- en energiemaatregelen opgehaald. Hieruit blijkt dat er veel draagvlak is voor verschillende klimaatmaatregelen en voor blijvende inzet op het behalen van de klimaat- en energiedoelen. Voor de meeste maatregelen die onderzocht zijn, adviseert zelfs meer dan de helft van de mensen om deze te nemen. De uitkomsten en aanbevelingen zijn besproken met de sectordepartementen en meegewogen in de besluitvorming. Zie bijlage 1A.
- Interdepartementaal is er onafhankelijk gewerkt aan het Interdepartementaal Beleidsonderzoek Bekostiging Elektriciteitsinfrastructuur. Het kabinet heeft deze opties waar

[1] Transitie vraagt om andere kijk houdbare overheidsfinanciën | Nationaal Klimaat Platform

mogelijk meegewogen in de Voorjaarsbesluitvorming. De Kamer ontvangt parallel aan deze brief separaat een kabinetsappreciatie op het IBO.
- CE Delft heeft een groslijst van klimaat- en energiemaatregelen opgesteld op basis van de verschillende rapporten die het afgelopen jaren zijn verschenen.[2]
- Dit jaar is opnieuw een zogeheten Speelveldtoets uitgevoerd. De studie betreft een internationale vergelijking van klimaatbeleid tussen 6 landen (Nederland, Duitsland, Frankrijk, België, Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten). Hieruit blijkt dat het Nederlandse klimaatbeleid relatief ambitieus is met hoge beprijzing en veel subsidies voor de industrie. De studie laat op basis van drie case studies zien dat de kosten voor bedrijven die voortkomen uit klimaatbeleid het hoogst zijn in Nederland, ondanks de beschikbare subsidies. Zie bijlage 1B.

De reguliere voortgangsoverleggen die de Minister van KGG voert met de verantwoordelijk sectorministers zijn benut om de besluitvorming voor te bereiden. Uiteindelijk is gezamenlijk in het kabinet besloten tot de maatregelen zoals genoemd in onderstaande tabel 1 en 2.

Energiebesparing

Bij de besluitvorming zijn de effecten op energiegebruik ook meegewogen, met oog op het nationale energiebesparingsdoel uit de Europese Energie-Efficiency Richtlijn (EED). Immers energie die we niet gebruiken, hoeven we ook niet te produceren, te importeren, te transporteren en te betalen. Daarom zet het kabinet stevig in op het nationale energiebesparingsdoel, dat voortkomt uit de Europese Energie-Efficiency Richtlijn (EED). Er komen geen nationale sectorale streefwaarden voor energiebesparing. Om het doelbereik op energiebesparing te vergroten, zijn dit jaar voor het eerst de effecten op energiegebruik meegewogen bij de voorjaarsbesluitvorming over klimaat- en energiemaatregelen en bij bestedingen uit het Klimaatfonds.

Het pakket aan maatregelen bevat zodoende zowel maatregelen die energie besparen als maatregelen die (tijdelijk) het energieverbruik verhogen. Bij maatregelen die het energieverbruik verhogen gaat het onder meer om de inzet op CCS en waterstof. Bij het nemen van dit type maatregelen, die nodig zijn om de klimaatdoelen te halen, is het belangrijk om deze gericht in te zetten waar deze nodig zijn. Door gelijktijdig inzet op energiebesparing is de stijging van het energieverbruik lager dan wanneer deze besparingsmaatregelen niet worden genomen.

Vervolgproces

Het kabinet gaat voortvarend aan de slag met de uitwerking van de maatregelen. De betrokken bewindspersonen zullen u hierover op korte termijn informeren. Bijlage 1C bevat een overzicht van de voortgang van klimaat- en energiemaatregelen in het 'wetgevingsprogramma klimaat'.

Het kabinet is ervan overtuigd met deze maatregelen vooruit te bewegen naar een onafhankelijk, duurzaam en toekomstbestendig energiesysteem in Nederland. Daarnaast zetten we een belangrijke stap om de klimaat- en energiedoelen binnen bereik te brengen. Tegelijkertijd zal de uitvoering van een deel van de maatregelen tijd vragen en is het van belang om ook na 2030 stappen te blijven zetten, daarom zal de uitvoering van sommige maatregelen in de periode na 2030 worden gerealiseerd. Het kabinet blijft hierbij oog houden voor effecten van het beleid op het handelingsperspectief in de verschillende sectoren. Door middel van impact assessments en speelveldtoetsen zal daarbij zowel naar het effect van individuele maatregelen als naar het effect van het totaal aan maatregelen op diverse soorten bedrijven worden gekeken. Parallel hieraan loopt het gesprek over het EU-klimaatdoel van 2040. Ook bij de voorstellen die de Commissie zal doen, zal het kabinet ook kijken naar de impact op de verschillende sectoren. Hiermee toetsen we de klimaatdoelen en het beleid aan de werkelijkheid en sluiten we ook in de toekomst met zinnige maatregelen logisch aan bij de (bredere) maatschappelijke beweging die al in gang is gezet.

Het effect van maatregelen zal waar mogelijk door PBL worden meegenomen in de KEV2025. De KEV2025 met hierin de bandbreedte van emissiereductie in 2030 ten opzichte van 1990 verschijnt gelijktijdig met de Klimaat- en Energienota op Prinsjesdag. In de Klimaat- en Energienota 2025 beoordeelt het kabinet of het doel van ten minste 55% reductie van broeikasgassen in 2030 binnen bereik is.

[2] Inventarisatie klimaat- en energiemaatregelen

Overzicht van klimaat- en energiemaatregelen

Tabel 1: Maatregelen gericht op het verbeteren van de uitvoering en investeringen randvoorwaarden energiesysteem	
Maatregel	Toelichting
Energiemaatregelen met positief effect op netcapaciteit	
Aanpak netcongestie	Zie Kamerbrief aanpak netcongestie: sneller uitbreiden elektriciteitsnet
Klimaatfonds	Expertpool vliegende brigade voor ruimtelijke inpassing projecten, noodpakket netcongestie, projectaanpak netcongestie, gebiedsinvesteringen voor hoogspanningsnet, opschaling innovatieve opslagtechnieken, slimme apparaten
Nettarieven en elektrificatie	
Rechtvaardigere verdeling nettarieven	Zie kabinetsreactie op IBO Bekostiging Elektriciteitsinfrastructuur
Klimaatfonds	IKC-ETS en flexcontract Industriële Demand Side Response
Investeringen energiesysteem en wegnemen belemmeringen uitvoering	
SDE++	De SDE++ wordt in 2026 opnieuw opengesteld met een indicatief budget van € 8 mld.
CCS	o.a. deelname EBN in Aramis, afdekken vollooprisico Aramis
Warmte	o.a. waarborgfonds warmte, nationale deelneming warmte
Waterstof	o.a. productiesubsidies, vraagsubsidies, infra en onderzoek
Energiebesparing	o.a. ondersteuning mkb, fixteams, handhaving energiebesparing
Uitvoering, toezicht en scholing	o.a. praktijkleren, toezicht F-gassen, uitvoeringsmiddelen provincies
Klimaatfonds	Investeringen in bovenstaande onderdelen van het Energiesysteem

Zie het Ontwerp-Meerjarenprogramma 2026 van het Klimaatfonds voor nadere toelichting en voorwaarden bij deze maatregelen.

Tabel 2: Beleid in de sectoren		
Nr.	Maatregel	Effect**
	Elektriciteit	
E1	Versnelde opbouw CO_2-vrij regelbaar vermogen n.a.v. streefdoel CO_2-vrije elektriciteitssector in 2035*	+
E2	BECCS*	+++
E3	Klimaatfonds: Kernenergie (veiligheid, scholing, uitvoering) en subsidieregeling CO_2-vrije gascentrales	
	Industrie en mkb en Circulaire Economie	
IC1	Aanpassing CO_2-heffing na 2030*	+++
IC2	Waterstof – jaarverplichting RFNBO 4% en aanpassing correctiefactor raffinageroute i.c.m. ophoging subdoel*	+
IC3	Circulaire plastics –niet verder uitwerken voorgenomen plasticheffing en -norm, uitwerking alternatieven inclusief beprijzing bij AVI's*	+++
IC4	Klimaatfonds: Investeringen gericht op CCS (realisatie Aramis), IKC-ETS, NIKI, DEI+, maatwerk, biobased bouwen, plasticshub, maatwerk AVI's	
IC5	Social Climate Fund: Fixteams voor micro-ondernemingen om energieverbruik te verminderen	
	Gebouwde Omgeving	
G1	Verkenning pilot stimuleren verduurzaming via Nationale Hypotheek Garantie	+
G2	Normering van gebouwen met een industriefunctie*	+
G3	Bijmengverplichting groen gas*	+
G4	Aanpassingen energiebelasting	
G5	Verkenning borging warmtepompen	
G6	Klimaatfonds: Subsidie Nationaal Isolatieprogramma (via ISDE), ISDE warmtepompen, maatschappelijk vastgoed, warmtefonds	
G7	Social Climate Fund: Energiefonds, Warmtefonds en ontzorging vanuit één loket	
	Landbouw & Landgebruik	
L1	Aanpassing tarief CO_2-heffing conform convenant, vervanging van heffing door ETS2 per 2027, bijmengverplichting groen gas en compensatie tot de hoogte van het nieuwe CO_2-heffingstarief*	+++
L2	Maatregelen Ministeriële Commissie Economie en Natuur (MCEN)	
L3	Klimaatfonds: Reservering randvoorwaarden glastuinbouw	
	Mobiliteit	
M1	Elektrificatie personenvervoer - normering zakelijke leasemarkt en verhoogde gewichtscorrectie motorrijtuigenbelasting	+
M2	Biobrandstoffen - inzet ophogen richting 2030	+++
M3	Klimaatfonds: Verbeteren laadinfrastructuur langs snelwegen, elektrificatie Waddenveren en opschaling schone aandrijftechnieken in de luchtvaart	
M4	Social Climate Fund: OV-pas voor mensen met een laag inkomen om in daluren betaalbaarder te reizen	

** Maatregel komt voor uit bestaande afspraak (Voorjaarsnota 2023, 2024, Hoofdlijnenakkoord, EU-beleid). Bij subsidies wordt geen onderscheid gemaakt met *.*

*** CO_2-effectinschatting t.o.v. KEV2024: + = 0 – 0,5 Mton, ++ = 0,5 – 1,5 Mton, +++ = ≥1,5 Mton*

Toelichting maatregelen

De maatregelen die in deze brief genoemd worden passen binnen de bestaande middelen op de Rijksbegroting voor klimaat en energie. In tabel 4 onderaan deze bijlage zijn de budgettaire mutaties weergegeven. Budgettaire verwerking en autorisatie door de Kamer zal middels Nota's van Wijziging plaatsvinden. Na die autorisatie kunnen verplichtingen worden aangegaan en zullen de uitgaven plaats kunnen vinden. Voor een volledig overzicht van alle Klimaatfondssubsidies zie het Ontwerp-Meerjarenprogramma 2026.[3] De budgettaire plaat van de lastenkant van de begroting is weergegeven in tabel 3.

E1 - Versnelde opbouw CO_2-vrij regelbaar vermogen
Het kabinet introduceert een oplopende bijmengverplichting van CO_2-vrije energiedragers (bijvoorbeeld waterstof) in gascentrales van 1% in 2030 en 2031 en 5% van 2032 t/m 2035. Administratieve verrekening is, indien uitvoerbaar, mogelijk en er komt een boeteclausule bij niet voldoen aan de norm. Er is subsidie voor centrales die bovenop de norm extra bijmengen vanuit de subsidieregeling CO_2-vrije gascentrales.

E2 – BECCS
Invulling van de bestaande afspraak over het doelbereik van negatieve emissies via BECCS en andere technieken middels de SDE++ (bandbreedte 0-3,5 Mton, ingeboekt voor 1,5 Mton in 2030). De SDE++ is sinds 2024 opengesteld voor BECCS tot 100 MWe, waarmee een start gemaakt wordt met negatieve emissies in Nederland. Het kabinet werkt deze maatregel verder uit en onderzoekt voor de SDE++ 2026 hoe het volledige doelbereik verder ingevuld kan worden. Het kabinet houdt bij de uitwerking van maatregelen rekening met beschikbaarheid van (biogene) CO_2 voor carbon capture and utilisation (CCU), bijvoorbeeld voor de verduurzaming van de glastuinbouw. De concurrentie met andere CO_2-toepassingen, zoals die in de glastuinbouw of als grondstof voor synthetische koolstofdragers, wordt meegewogen in de uitwerking van de koolstofketen, één van de vier ketens van het NPE.

E3 – Klimaatfonds Elektriciteit
Investeringen randvoorwaarden voor kernenergie (veiligheid, scholing en uitvoering) en subsidieregeling CO_2-vrije gascentrales. Zie het Ontwerp-Meerjarenprogramma 2026 van het Klimaatfonds voor nadere toelichting en voorwaarden bij deze maatregelen.

IC1 – Aanpassing CO_2-heffing
De komende jaren wordt verder ingezet op het verbeteren van de randvoorwaarden voor verduurzaming van de industrie. Daarom wordt binnen de CO_2-heffing industrie ook meer tijd geboden aan bedrijven om te verduurzamen, door het verruimen van de vrije uitstootruimte en het niet aanpassen van het tariefpad tot 2030[4]. De nationale reductiefactor wordt aangepast, waardoor bedrijven onder de CO_2-heffing niet in 2030 maar in 2032 aan het heffingsdoel hoeven te voldoen. Bij deze aanpassing van de nationale reductiefactor wordt rekening gehouden met de actualisering van productievolumes volgens het PBL. Het kabinet vindt het tevens van belang dat de benodigde CO_2-reductie wel geborgd wordt. Ervan uitgaande dat de investeringen in randvoorwaarden die het kabinet nu doet gaan zorgen voor voldoende handelingsperspectief voor bedrijven neemt het kabinet in het Belastingplan 2026 een technische variant op voor de CO_2-heffing na 2030 en het verlengen na 2032. Het tarief voor de CO_2-heffing industrie wordt in de periode na 2030 stapsgewijs opgehoogd om te borgen dat, in samenhang met de beschikbare subsidies, de benodigde investeringen plaatsvinden. Het tarief loopt op naar 216 euro per ton niet vrijgestelde emissies na 2035. Deze ophoging gaat samen met het verlagen van de nettarieven voor de industrie (bijvoorbeeld via Amortisatie), de realisatie van Aramis en de beschikbaarheid van voldoende subsidiemiddelen zoals de SDE++. Voor de afvalverbrandingsinstallaties geldt een apart heffingstarief en reductiepad (zie hieronder). Daarbij staat het kabinet open voor alternatieven die in aanvulling op de beschikbare subsidies de benodigde reductie borgen (gelijk aan het heffingsdoel van de CO_2-heffing) en klimaatneutraliteit in 2050 in ogenschouw houdt. Dit kunnen ook borgende maatregelen naast de CO_2-heffing zijn. Het kabinet gaat hierover in gesprek met de industrie en andere stakeholders.

Het is belangrijk dat de impact van de CO_2-heffing goed gemonitord wordt ook in relatie tot de ontwikkeling van de randvoorwaarden.

Het kabinet zal - ter ondersteuning van het gesprek met de industrie en andere stakeholders - het PBL vragen om opties te schetsen van beleidsinstrumentarium ook rekening houdend met de huidige geopolitieke omstandigheden en Europese beleidscontext en met oog op het einddoel 2050. Het kabinet wil de uitkomsten uiterlijk volgend voorjaar kunnen wegen zodat aanpassingen in het Belastingplan 2027 kunnen worden verwerkt. Bij die weging wordt ook de stand van zaken van de randvoorwaarden betrokken. Naast de hiervoor

[3] Zoals toegezegd tijdens de begrotingsbehandeling op 7 november jl., heb ik gekeken of het logisch is om de subsidie-taakstelling uit het hoofdlijnenakkoord generiek toe te passen of op een andere manier, bijvoorbeeld om de ISDE te kunnen ontzien. De uitkomst hiervan is dat invulling van de subsidietaalstelling bij de energie innovatie middelen is gewijzigd (dit wordt toegelicht in de 1e suppletoire begroting van KGG) en de ISDE voor zeer beperkt bedrag extra is aangeslagen vanaf 2027.
[4] Prijspad in euro per ton (prijspeil 2025): 2026:100,7, 2027:113,6, 2028:126,4, 2029:139,3 en 2030: 152,1

genoemde aanpassingen wordt ook de flexibiliteit onder de CO_2-heffing industrie vergroot door het opzetten van handelsplatform voor dispensatierechten en door het uitbreiden van de carryback-regeling waardoor overschotten in dispensatierechten, ook na 2029, kunnen worden ingezet in het jaar van hoogst betaalde heffing (maximaal 5 jaar terug in de tijd).[5]

IC2 – Waterstof
De jaarverplichting RNFBO, binnen de jaarverplichting voor de industrie, wordt vastgesteld op 4% in 2030 in combinatie met productie- en vraagsubsidies. De correctiefactor voor de raffinageroute binnen de brandstoftransitieverplichting (ook bekend als: jaarverplichting energie vervoer)wordt aangepast naar 1,0 en het subdoel toepassing van groene waterstof in mobiliteit wordt opgehoogd tot 7,5 PJ. Om te voorkomen dat de sector mobiliteit hierdoor langs een andere weg alsnog CO_2-reductie moet realiseren, wordt het indicatieve restemissiedoel in 2030 voor de sector mobiliteit verhoogd van 21 naar 21,3 Mton CO_2 en het indicatieve restemissiedoel van de sector industrie verlaagd van 29,1 naar 28,8 Mton CO_2. Daarnaast komt er een tegemoetkoming voor houders van waterstoftankstations die een verslechtering van hun business case ervaren als gevolg van de extra ruimte voor de raffinageroute. Het kabinet reserveert hiervoor maximaal € 24 mln. KGG gaat hiertoe op korte termijn samen met IenW in gesprek met aanbieders van waterstof en tankstationshouders, om zicht te krijgen op tegenvallers en hoe deze, binnen generieke subsidieregelingen (onder andere via OWE of door deze compensatie via de SWiM te laten lopen), gecompenseerd kunnen worden.

IC3 – Circulaire plastics –niet verder uitwerken voorgenomen plasticheffing en -norm, uitwerking alternatieven inclusief beprijzing bij AVI's*
Vanwege zorgen uit de sector over de gevolgen van de circulaireplasticnorm op de concurrentiepositie van Nederlandse bedrijven voert het kabinet de circulaireplasticnorm zoals deze tot nu toe is uitgewerkt en de in het Hoofdlijnenakkoord aangekondigde polymerenheffing (ook bekend als plasticheffing) niet in.

Om de voor de polymerenheffing ingeboekte inkomsten te realiseren, neemt het kabinet de volgende maatregelen:

a) Hervorming afvalstoffenbelasting (met een taakstellende opbrengst): hierbij wordt onder andere gekeken naar afschaffen van vrijstellingen en verhoging van het tarief voor storten met ontheffing. (deze maatregel wordt opgenomen in het pakket Belastingplan 2026);

b) Inzetten budgettaire terugsluis opbrengst CO_2-heffing voor afvalverbrandingsinstallaties;

c) Aan de Plastictafel vraagt het kabinet voorstellen, zoals hieronder beschreven. Voor nu stelt het kabinet als technische invulling voor om de CO_2-heffing voor afvalverbrandingsinstallaties aan te scherpen (tarief naar 295 euro/ton CO_2 in 2030, afbouw van de AVI-correctiefactor vanaf 2030 naar 0 in 2033, handel in dispensatierechten wordt beperkt tot AVI's onderling) en om de afvalstoffenbelasting te verhogen. Beide maatregelen zullen worden opgenomen in het pakket Belastingplan 2026, tenzij de Plastictafel voor aanvang van de augustusbesluitvorming van dit jaar (2025) tot een uitvoerbaar en gedragen alternatief beprijzend voorstel is gekomen dat past binnen hieronder genoemde randvoorwaarden en/of een andere dekking binnen het circulaire domein beter passend blijkt.

Het kabinet gaat snel na de voorjaarsbesluitvorming via een Plastictafel onder leiding van de Speciaal regeringsvertegenwoordiger circulaire economie (SCRE) in gesprek met relevante (maatschappelijke) stakeholders over hoe de transitie naar een circulaire economie kan worden versneld.

Aan deze Plastictafel vraagt het kabinet om voor aanvang van de augustusbesluitvorming van dit jaar (2025) uitvoerbare en gedragen normerende/beprijzende voorstellen uit te werken. Randvoorwaardelijk hiervoor is dat het pakket, inclusief de maatregelen genoemd over AVI's, leidt tot de voor de polymerenheffing ingeboekte € 567 mln. aan inkomsten (structureel, prijspeil 2025), een CO_2-reductie van 2 Mton in 2030 (t.o.v. KEV 2024) in het CE-domein (incl. AVI's) en tot bevordering van de circulaire economie, bij voorkeur het aandeel circulaire plastics.

Voor Prinsjesdag 2025 wordt investeringszekerheid geboden voor bedrijven met AVI's zodat zij kunnen investeren in verduurzaming op een manier die in lijn is met het doel om op termijn afvalverbrandingscapaciteit af te bouwen. Daarnaast wordt verkend hoe een markt kan worden gecreëerd voor certificaten voor koolstofverwijdering, om opschaling van negatieve emissies te bevorderen in lijn met de Routekaart Koolstofverwijdering.

IC4 – Klimaatfonds Verduurzaming Industrie, mkb en Circulaire Economie

[5] De aanvullende flexibiliteit onder de heffing in dit pakket, geeft invulling aan Motie Erkens (Kamerstuk 36410-XIII nr. 40). In kamerstuk 29826 nr. 211 werd toegelicht dat er een alternatieve invulling gegeven zou worden aan de problematiek die ten grondslag ligt in de Motie.

Investeringen in o.a. NIKI, DEI+, maatwerk, biobased bouwen, plasticshub, maatwerk AVI's. Het kabinet investeert in het CCS-project Aramis, met als doel om in 2026 een investeringsbeslissing te nemen zodat vanaf 2030 kan worden begonnen met het ondergronds opslaan van CO_2. Het kabinet stelt middelen beschikbaar om het vollooprisico voor de initiatiefnemers van de infrastructuur af te dekken en een kapitaalstorting bij staatsdeelneming EBN, zodat zij ook deel kunnen nemen in de infrastructuur en de opslag. Daarmee neemt het kabinet grote risico's weg uit het project. De indirecte kostencompensatie (IKC) wordt verlengd tot en met 2027. Zie het Ontwerp-Meerjarenprogramma 2026 van het Klimaatfonds voor nadere toelichting en voorwaarden bij deze maatregelen.

IC5 – Social Climate Fund mkb
Het kabinet heeft besloten om de middelen uit het Social Climate Fund voor Nederland (€ 720 mln.) onder andere in te zetten voor maatregelen in de gebouwde omgeving om de effecten van het emissiehandelssysteem (ETS-2) voor huishoudens en micro-ondernemingen in een kwetsbare positie te verzachten. In het plan dat het kabinet uiterlijk juni 2025 in moet dienen bij de Europese Commissie zal worden ingezet op het beschikbaar stellen van € 25 mln. voor de ondersteuning van micro-ondernemingen (< 10 medewerkers) met Fixteams om hun energieverbruik te verminderen. Toekenning vanuit het Social Climate Fund is afhankelijk van de definitieve uitwerking van het Klimaatplan dat Nederland voor 1 juli 2025 bij de Europese Commissie indient, en van het daaropvolgende oordeel van de EC.

G1 - Verkenning pilot stimuleren verduurzaming via Nationale Hypotheek Garantie
Een experiment met de Nationale Hypotheek Garantie (NHG) zal worden uitgevoerd, waarbij woningeigenaren die gebruik maken van de NHG bij aankoop van een woning of aanpassing van een bestaande hypotheek gestimuleerd worden met een rentekorting wanneer zij hun woning met slecht (EFG) label verduurzamen.

Voorwaarden voor doorgang van dit experiment zijn: i) een analyse door de actuaris van NHG die aantoont dat de gevolgen geen significant negatief effect hebben op het risicoprofiel van NHG, omdat er anders een dekkingsprobleem ontstaat. De wens is namelijk dat het niet leidt tot een verhoging van de provisie van de NHG. ii) dat het toetsingskader risicoregelingen wordt doorlopen.

G2 - Normering van gebouwen met een industriefunctie
Het normeren van de industriefunctie voor gebouwen (de zogeheten minimale energieprestatie-eisen) is onderdeel van de implementatie van EU-regels (EPBD IV), waarbij richting 2050 voor alle gebouwtypen eisen aan de energieprestatie gesteld moeten worden. Het is belangrijk om ook voor eigenaren van deze gebouwen duidelijkheid te bieden. In de praktijk gaat het hier in veel gevallen om bedrijfshallen. Bij de invoering zal worden geborgd dat de maatregel niet leidt tot onnodige regeldruk of dubbele lasten. Dit betekent onder andere dat bij de invoering van deze eisen in overleg met het ministerie van KGG harmonisatie zal plaatsvinden met de bestaande energiebesparingsplicht. Daarnaast zal een uitzondering worden opgenomen voor die situaties waar de investering relatief hoog is, terwijl er maar weinig bespaard kan worden op de energierekening. Verder is het van belang dat er voldoende flankerend beleid is om MKB-bedrijven te ondersteunen.[6]

G3 - Bijmengverplichting groen gas
Vanwege het brede belang van de bijmengverplichting voor een robuust toekomstig energiesysteem, voor warmtelevering in de gebouwde omgeving, het verdienvermogen en stikstof- en methaanreductie in de landbouw en het aanbod van duurzame CO_2 gaat het kabinet door met de afgesproken bijmengverplichting. Op basis van het HUF-advies van de NEa heeft het kabinet vorig jaar reeds besloten de eindgebruikersgroep van de bijmengverplichting gelijk te schakelen met het ETS2, waaronder naast de gebouwde omgeving, ook sectoren als de glastuinbouw en kleine industrie.[7] Om tegemoet te komen aan de verwachte lastenstijging wordt de verplichting wel verlaagd (met 25%) en pas vanaf 2027 ingevoerd.

G4 - Aanpassing Energiebelasting
Om de kosten voor de energierekening te dempen wordt de belastingvermindering in de energiebelasting incidenteel met € 200 miljoen wordt verhoogd per jaar in 2026, 2027 en 2028. In 2026 wordt de belastingvermindering hierdoor € 529,10. Dit wordt gefinancierd uit het Klimaatfonds.

G5 - Verkenning borging warmtepompen
Op het moment dat mensen hun cv-ketel moeten vervangen, is en blijft de (hybride) warmtepomp een zeer aantrekkelijke optie die de energierekening omlaag brengt en de woning niet meer/beperkter afhankelijk maakt van aardgas. De opschaling van warmtepompen blijven we daarom stimuleren met de ISDE. De ISDE wordt verder geoptimaliseerd op basis van de aanbevelingen uit de recente evaluatie en het rapport van de Algemene Rekenkamer. Warmtepompen in warmtenetgebieden worden uitgesloten van subsidie (indien uitvoerbaar en juridisch houdbaar). Nu de normering warmtepomp niet doorgaat, onderzoeken we hoe we aanvullend in de

[6] Hiervoor zijn middelen gereserveerd in het Klimaatfonds. Deze zijn gekoppeld aan het verhogen van de terugverdientijd van de energiebesparingsplicht naar 7 jaar.
[7] Kamerstuk 32813, nr. 1352

toekomst kunnen borgen dat er op natuurlijke vervangingsmomenten van de cv-ketel zoveel mogelijk wordt overgestapt op een duurzaam alternatief. Hiermee wordt de warmtepomp de nieuwe standaard bij vervanging van de cv-ketel. De middelen voor de ISDE die waren gekoppeld aan eerder voorgenomen normering van de warmtepomp blijven gereserveerd.

G6 – Klimaatfonds Gebouwde Omgeving
De gereserveerde middelen voor isolatie (ISDE) en stimulering warmtepompen (ISDE) zullen worden vrijgegeven, om zo langjarige duidelijkheid en zekerheid te geven aan huishoudens bij de verduurzaming van de eigen woning. Om de financiering van het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed te verbeteren wordt een Waarborgfonds Maatschappelijk Vastgoed ingericht. Ook wordt € 135 mln. ingezet zodat het Warmtefonds kan doorgaan met het aanbieden van 0%-leningen aan huishoudens met een inkomen onder de 60.000 euro. Zie het Ontwerp-Meerjarenprogramma 2026 van het Klimaatfonds voor nadere toelichting en voorwaarden bij deze maatregelen.

G7 – Social Climate Fund Gebouwde Omgeving
Het kabinet heeft besloten om de middelen uit het Social Climate Fund voor Nederland (€ 720 mln.) onder andere in te zetten voor maatregelen in de gebouwde omgeving om energiearmoede te beperken. In het plan dat het kabinet uiterlijk juni 2025 in moet dienen bij de Europese Commissie zal worden ingezet op het beschikbaar stellen van € 174,5 mln. uit het SCF voor een publiek Energiefonds en € 350 mln. uit het SCF voor de verlenging/uitbreiding van het Warmtefonds en ondersteuning voor huishoudens via één loketfunctie. Hiermee helpt het kabinet mensen met een laag inkomen met structurele verduurzaming in combinatie met ontzorging en tijdelijke ondersteuning bij het betalen van de energierekening. Ook wordt € 25 mln. ingezet voor fixteams ter ondersteuning van de verduurzaming van micro-ondernemingen (zie ook IC6). Toekenning vanuit het Social Climate Fund is afhankelijk van de definitieve uitwerking van het Klimaatplan dat Nederland voor 1 juli 2025 bij de Europese Commissie indient, en van het daaropvolgende oordeel van de EC.

L1 – Glastuinbouw
Vanwege het brede belang van de bijmengverplichting voor een robuust toekomstig energiesysteem, het verdienvermogen en stikstof- en methaanreductie in de landbouw en het aanbod van duurzame CO_2 gaat het kabinet door met de reeds afgesproken bijmengverplichting. Om tegemoet te komen aan de lastenstijging wordt de verplichting wel verlaagd (met 25%) en pas vanaf 2027 ingevoerd. Daarbij stelt het kabinet zichzelf de voorwaarde dat de glastuinbouw volledig gecompenseerd wordt voor de extra lasten met staatssteungoedkeuring en binnen de grenzen van het herstel- en veerkrachtplan[8] én stelt het € 200 mln. uit het Klimaatfonds beschikbaar voor randvoorwaarden om de glastuinbouw verder te helpen in de transitie met o.a. warmte en betaalbare elektriciteit. Dit randvoorwaardenpakket wordt verder uitgewerkt met de sector en met Prinsjesdag 2025 gepresenteerd.

Omdat de glastuinbouw niet uitgezonderd kan worden van ETS2 wordt het CO_2-heffingssysteem per 2027 vervangen door een ETS2 opt-in, waarvoor de sector ook gecompenseerd wordt tot de hoogte van het nieuwe tarief voor de CO_2-heffing die nodig is om het 2030 restemissiedoel van de sector (4,3 Mton) met voldoende zekerheid te halen (42,5 euro/ton CO_2, definitieve doorrekening in augustus). Bij uitzondering wordt voor de glastuinbouw binnen de SDE voor bestaande projecten niet gecorrigeerd voor de ETS2 opt-in, omdat bedrijven hier rekening mee hebben gehouden bij het aanvragen van subsidie.

Ruim voor 2030 gaat het kabinet in gesprek met de sector over nieuwe afspraken voor na 2030 om de balans in stimuleren, normeren en beprijzen voort te zetten.

L2 – Landbouw
In de Ministeriële Commissie Economie en Natuurherstel wordt gewerkt aan een maatregelenpakket om de stikstofproblematiek op te lossen. De maatregelen die in de landbouw een stikstofreductie realiseren, hebben veelal ook een klimaateffect. De besluitvorming over deze maatregelen loopt via de MCEN waarover de Kamer separaat wordt geïnformeerd. In het Regeerprogramma is afgesproken dat het kabinet vasthoudt aan de bestaande klimaat- energieafspraken. Onderdeel van de eerder gemaakte afspraken zijn de sectorale restemissiedoelen voor landbouw (17,9 Mton in 2030 inclusief Glastuinbouw) en Landgebruik (1,8 Mton in 2030).

L3 - Klimaatfonds Glastuinbouw
In het Klimaatfonds wordt € 200 mln. gereserveerd voor het versterken van de randvoorwaarden voor verduurzaming van de glastuinbouw. Richting Prinsjesdag wordt bezien op welke manier deze middelen het beste besteed kunnen worden om ervoor te zorgen dat de sector optimaal kan verduurzamen.

[8] In april 2026 wordt geëvalueerd of de uitgewerkte compensatie redelijk en tijdig is. Als de voorgestelde compensatie niet uitgevoerd kan worden komt er een alternatieve vorm van compensatie voor de sector en als er geen alternatief kan worden gevonden dat voldoende bedrijfsspecifieke compensatie biedt zullen de afspraken worden heroverwogen.

M1 - Elektrificatie personenvervoer - normering leasemarkt en gewichtscorrectie motorrijtuigenbelasting
Het kabinet versnelt de ingroei van elektrische auto's door per 2027 de zakelijke leasemarkt te normeren. Uitgangspunt is dat alle auto's die vanaf dat moment door een werkgever ook voor privégebruik ter beschikking worden gesteld aan de werknemer, volledig emissievrij zijn. De normering wordt vormgegeven via een pseudo-eindheffing in de loonbelasting, met een belastingtarief van 52% over de grondslag voor de bijtelling privégebruik van de auto. De pseudo-eindheffing moet per loontijdvak (meestal een maand) worden betaald door de werkgever als deze vanaf 2027 een fossiele (niet volledig emissievrije) auto ter beschikking stelt aan de werknemer. Om uitwijkeffecten te voorkomen wordt in de uitwerking van de pseudo-eindheffing tevens bezien of aanpassing van de youngtimerregeling nodig is. De benodigde wetgeving voor de pseudo-eindheffing wordt opgenomen in het pakket Belastingplan 2026.

Momenteel betalen bijzondere personenauto's (zoals kampeerauto's en rolstoelvervoer) BPM op basis van de catalogusprijs. Voor elektrische bijzondere personenauto's wordt dit in lijn met de BPM voor normale personenauto's omgezet naar een vaste voet van € 667 in de BPM. Deze maatregel kent een horizonbepaling die loopt tot 1 januari 2031. Deze wijziging wordt meegenomen in het pakket Belastingplan 2026. De Belastingdienst zal via goedkeurend beleid ook voor het jaar 2025 een tarief van € 667 toepassen voor emissievrije bijzondere personenauto's.

Momenteel betalen motorfietsen BPM op basis van de catalogusprijs. Dit wordt in navolging van elektrische personenauto's omgezet naar een vaste voet in de BPM[9] van € 200. Deze maatregel kent een horizonbepaling die loopt tot 1 januari 2031. Deze wijziging wordt meegenomen in het pakket Belastingplan 2026. De Belastingdienst zal via goedkeurend beleid ook voor het jaar 2025 een tarief van € 200 toepassen voor emissievrije motorfietsen.

Voor de derving die als gevolg van de normering lease-markt ontstaat, neemt het kabinet de volgende technische dekking op: middelen uit het Klimaatfonds, vrijgevallen middelen op de Aanvullende Post, afschaffen van het heffingsplafond in de belasting op leidingwater (BoL) en middelen in de ETS2 opt-in reeks voor mobiliteit. Eind 2025 wordt een voorstel verwacht van de EC voor Europese normering van de lease-markt. Indien richting Voorjaarsnota 2026 blijkt dat een deel van de nationale normering hiermee kan vervallen, zal de technische dekking nader worden bezien en eventuele wijzigingen in het Belastingplan 2027 worden meegenomen. Mochten er hiertoe minder middelen nodig zijn, dan vloeien deze terug naar het Klimaatfonds (met een maximum van € 85 mln.) en blijven beschikbaar voor verduurzaming van de mobiliteit.

De gewichtscorrectie in de MRB voor volledig elektrische personenauto's zal voor de periode 2026 t/m 2028 worden verhoogd van 25% naar 30%. Hierdoor worden grotere fossiele en elektrische personenauto's (voertuigcategorie D en E) komende jaren gelijk worden belast. Voor kleinere en middelgrote voertuigen (voertuigcategorie A t/m C worden de verschillen verkleind. De budgettaire derving zal worden gedekt uit het Klimaatfonds. De hogere tariefkorting werkt ook door in de provinciale opcenten. De provincies zullen voor de lagere inkomsten uit de provinciale opcenten worden gecompenseerd via het Provinciefonds.

In het regeerprogramma heeft het kabinet aangekondigd te komen met een hervorming van de autobelastingen. Het kabinet zal de komende weken met stakeholders en medeoverheden in gesprek gaan om denkrichtingen rondom de hervorming van de autobelastingen te bespreken. Daarbij wordt onder meer gekeken naar een structurele oplossing voor de gewichtscorrectie in de MRB van elektrische auto's. Een denkrichting daarbij is om de grondslag van de motorrijtuigenbelasting te wijzigen van gewicht naar voertuigoppervlak. Ook wordt gekeken naar de mogelijkheden om elektrische auto's aantrekkelijk te houden en op termijn tegelijkertijd een grotere bijdrage te laten leveren aan het op orde houden van de overheidsfinanciën. Een mogelijkheid hiervoor is om een tenaamstellingsbelasting te introduceren om op termijn de aanschaf van nieuwe en gebruikte elektrische auto's te belasten, waarbij het tarief gedifferentieerd kan worden naar voertuigoppervlak en/of leeftijd. Het kabinet gaat hierover graag het gesprek aan en is benieuwd naar ideeën van stakeholders en medeoverheden. Voor het zomerreces stuurt het kabinet een contourenbrief met een nadere uitwerking van de hervorming van de autobelastingen naar de Kamer. Als onderdeel deze contourenbrief zal naast de geschetste denkrichtingen, ook worden in gegaan op (middel)lange termijnvraagstukken als de stijgende pompprijs, gelijke behandeling EV en fossiel in de accijnzen en de gevolgen van een dalende lastendruk op het wagenpark voor de bereikbaarheid/congestie. Daarbij blijft het uitgangspunt dat de overstap naar elektrisch rijden moet blijven lonen.

M2 - Biobrandstoffen
De brandstoftransitieverplichting (ook bekend als: jaarverplichting energie vervoer) wordt vanaf 2028 geleidelijk verhoogd zodanig dat deze in 2030 1,5 Mton extra CO_2-reductie realiseert. Van de 1,5 Mton is 0,3 Mton nodig om te voorkomen dat de afgesproken normering van leaseauto's leidt tot een kleiner effect vanuit

[9] De Belastingdienst zal voor het jaar 2025 het tarief van € 667 voor emissievrije bijzondere personenauto's toepassen via goedkeurend beleid.

de jaarverplichting. De extra inzet van biobrandstoffen zal voornamelijk plaatsvinden in het zwaardere vervoer. Uitgangspunt is dat deze maatregel niet leidt tot een prijsstijging van benzine of diesel aan de pomp. Omdat de jaarverplichting pas vanaf 2028 wordt verhoogd, leidt deze maatregel niet tot een prijsstijging in 2026 en 2027. Daarnaast zal het kabinet het lasteneffect meewegen in de augustusbesluitvorming in de lopende discussies over de accijnzen.

M3 – Klimaatfonds Mobiliteit
Het kabinet reserveert in het Klimaatfonds middelen om een eerste stap te zetten voor laadinfrastructuur langs snelwegen, de elektrificatie van de Friese Waddenveren en de opschaling van technieken voor schonere vliegtuigen. Zie het Ontwerp-Meerjarenprogramma 2026 van het Klimaatfonds voor nadere toelichting en voorwaarden bij deze maatregelen.

M4 – Social Climate Fund Mobiliteit
Het kabinet heeft besloten om een aanvraag in te dienen bij het SCF voor de 'onderwegpas' in het OV, zodat mensen met een laag inkomen in daluren betaalbaar met het OV kunnen reizen. Deze 'onderwegpas' is een nieuw landelijk reisproduct en biedt kwetsbare huishoudens die leven op het sociaal minimum de mogelijkheid om gedurende de daluren gratis of met korting met alle openbaar vervoer (bus, tram, metro, trein) in Nederland te reizen. Dit zorgt ervoor dat mobiliteit een minder groot aandeel is in de noodzakelijke uitgaven van deze huishoudens. Deze middelen (€ 152,5 mln) worden bij goedkeuring van de Europese Commissie verder aangevuld vanuit het Klimaatfonds, waardoor de Rijksbijdrage uitkomt op € 310 mln. Toekenning vanuit het Social Climate Fund is afhankelijk van de definitieve uitwerking van het Klimaatplan dat Nederland voor 1 juli 2025 bij de Europese Commissie indient, en van het daaropvolgende oordeel van de EC.

Overzicht budgettaire verwerking

In onderstaande tabellen zijn de budgettaire gevolgen weergegeven van de in deze bijlage genoemde maatregelen. De budgettaire mutaties passen binnen de bestaande middelen op de Rijksbegroting voor klimaat en energie.

De maatregelen in tabel 3 komen bovenop de maatregelen gepresenteerd in het inkomstenkader in de Voorjaarsnota en worden opgenomen in het inkomstenkader. Dit is daarmee onderdeel van de beginstand voor de besluitvorming in augustus en de Miljoenennota. Het pakket is aan de inkomstenkant gedekt binnen de kabinetsperiode, conform de regels van het inkomstenkader, zodat het inkomstenkader sluitend blijft. De inkomstenmaatregelen (inclusief de kadercorrecties) zorgen voor een kleiner tekort in het EMU-saldo in 2026 en 2027, en een groter tekort in 2028. Structureel is sprake van een klein negatief effect op het saldo, maar hier staat tegenover dat het inkomstenkader in de Voorjaarsnota een structureel overschot heeft.

Tabel 3: Budgettaire plaat lastenkant begroting (in mln. euro, prijspeil 2025), - is saldoverslechterend								
Nr.	**Maatregel**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**	**struc.**
Industrie, mkb en circulaire economie								
IC3	Niet invoeren polymerenheffing per 2028	0	0	0	-567	-567	-567	-567
	Hervorming ASB. Daarbij wordt o.a. gekeken naar de huidige vrijstellingen en ASB-tarieven voor stort met ontheffing	0	0	80	110	125	125	125
	Kadercorrectie terugdraaien budgettaire terugsluis CO_2-heffing AVI's naar Klimaatfonds			51	99			
	Kadercorrectie - afschaffen budgettaire terugsluis CO_2-heffing AVI's naar Klimaatfonds	0	0	40	59	216	276	275
	Generieke tariefsverhoging afvalstoffenbelasting in combinatie met aanscherping CO_2-heffing voor AVI's (technische invulling) of alternatief voorstel Plastictafel, mits binnen randvoorwaarden	0	0	33	96	139	166	167
Glastuinbouw								
L1	ETS2 uitbreiden naar glastuinbouw (opt-in)	0	0	335	247	209	197	0
	Afschaffen CO_2-heffing glastuinbouw per 2027	0	0	-59	-64	-67	-69	-65
	Envelop compensatie glastuinbouw	0	0	-276	-183	-142	-128	0
Mobiliteit								
M1	Derving normering leasemarkt + tariefkorting mrb 30% t/m 2028	0	160	-326	-317	-184	-144	-89
	Verlaging bpm bijzondere personenauto's (alleen vaste voet 667 euro)	-3	-3	-3	-3	-3	-3	0
	Verlaging bpm motorfietsen (alleen vaste voet 200 euro)	-1	-1	-1	-1	-1	-1	0
	Stapsgewijs afschaffen heffingsplafond BOL	0	55	90	90	90	90	90
	Inzet middelen opt-in ETS2[10]	0	0	0	0	0	156	0
	Kadercorrectie - Klimaatfonds - dekking lease	0	0	45	40	0	0	0
	Kadercorrectie - Klimaatfonds - dekking mrb	0	0	55	31	0	0	0
	Kadercorrectie - vrijvallen middelen AP provinciale opcenten	0	0	34	55	0	0	0
	TOTAAL	**-4**	**211**	**98**	**-309**	**-185**	**98**	**-64**

[10] De ETS2-middelen worden in de periode 2031 t/m 2043 ook gebruikt voor de bredere uitvoeringskosten van de NEa van € 18 mln.

In tabel 4 zijn de budgettaire mutaties voor de uitgavekant weergegeven. Deze mutaties hebben geen effect op het EMU-saldo.

Tabel 4: EMU-effect pakket uitgavenkant

Bedragen in mln. euro	***2025***	***2026***	***2027***	***2028***	***2029***	***2030***
Mutaties Klimaatfonds (KF)						
Overheveling KF naar KGG	-183	-210	-627	-416	-354	-282
Overhevelingen KF naar VRO	0	-30	-61	-144	-57	-30
Overhevelingen KF naar IenW	-	-13	-20	-30	-26	-24
Overhevelingen KF naar LVVN	-1	-10	-4	-4	-	-
Ontvangst KGG van KF	183	210	627	416	354	282
Ontvangst VRO van KF	0	30	61	144	57	30
Ontvangst IenW van KF	-	13	20	30	26	24
Ontvangst LVVN van KF	1	10	4	4	-	-
Terugboekingen van KGG naar KF	-	-69	-11	-27	-11	-197
Terugboekingen van IenW naar KF	-16	-29	-20	-3	-1	-1
Terugboekingen op het KF	16	98	31	30	13	198
Effect EMU-saldo Klimaatfondsbesluitvorming	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Mutaties Aanvullende Post (AP)						
Overheveling AP - Klimaatakkoord naar KGG	-	-4	-5	-13	-13	-13
Overheveling AP - compensatie provincies naar PF*	-	-107	-132	-165	-165	-
Ontvangst KGG van AP	-	4	5	13	13	13
Ontvangst PF van AP	-	107	132	165	165	0
Effect EMU-saldo overhevelingen AP	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Kadercorrectie KF	-	-	-151	-170	-	-
Kadercorrectie AP	-	-	-34	-55	-	-
Kadercorrectie lastenkant	**-**	**-**	185	225	**-**	**-**
Effect EMU-saldo	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

* PF = Provinciefonds